



Fenomenologian jälkeen?

Uusi materialismi ja realismi mannermaisessa filosofiassa

Jussi Backman

(Jyväskylän yliopisto)

Teemailta: *Fenomenologia ja luonnontiede*

Luonnonfilosofian seura

19.3.2019

antiikissa ja keskiajalla filosofia ja luonnontiede muodostavat yhden saumattoman kokonaisuuden järkipäisen **luonnonfilosofian** muodossa: kulmakivenä Aristoteleen *Fysiikka*

- kuvaileva, havaintoperäinen luonnontutkimus muodostaa ”**luonnonhistorian**”, jota ei ymmärretä varsinaisena tieteenä
- 1600-luvulla alkava uusi aika filosofian ja matemaattis-empiirisen luonnontieteen enenevän eriytymisen aikakausi: filosofia keskittyy yhä vahvemmin ajattelevaan ja tietävään **subjektiin** ja jättää luonnon tutkimisen ja tietämisen luonnontieteelle
- fenomenologia ja sen ”**mannermaiset**” perilliset edustavat omalla tavallaan tämän eriytymisen huipentumaa
- luonnontieteen ja filosofian väliin muodostunut kuilu nähty teoreettisena ja kulttuurisena ongelmana viime vuosikymmeninä myös mannermaisien filosofian piirissä: uudet **realismit** ja **materialismit**

lähtökohtana filosofian ja luonnontieteen eriytymiselle erityisesti myöhäiskeskiajan teologia, joka korostaa Jumalan luomistyön radikaalia vapautta ja ennakoimattomuutta

- luonnon perimmäiset perusteet eivät ihmisjärjelle läpinäkyviä: luonnon **havainnointi** ja siihen perustuva yleistäminen paras tapa päästä käsiksi luonnon salaisuuksiin (FRANCIS BACON)
- tähän sisältyy myös uuden **skeptismin** mahdollisuus: on ajateltavissa, että ihmisjärki on luotu siten että se erehtyy radikaalisti luonnon suhteen
- järjen epäluotettavuus edellyttää uutta ehdotonta perustaa ja kiinnepistettä järjen käytölle

modernin filosofian lähtökohtana nähdään yleisesti RENÉ DESCARTES (1596–1650)

- *Metodin esitys* (1637): systemaattisen epäilyn metodi tienä varman lähtökohdan saavuttamiseen
 - kaikki tiedolliset suhteet todellisuuteen epäiltävissä, myös matemaattiset totuudet
 - ainoana epäilyksettömänä varmuutena ajattelevan ja epäilevän minän tietoisuus itsestään ajattelevana ja epäilevänä
 - *cogito ergo sum* = ajattelen siis olen
- ehdottoman varma lähtökohta, josta kaiken muun tiedon oikeutus johdettava

DESCARTESISTA alkaen ajattelevasta minästä, ajattelun **subjektista**, tulee enenevässä määrin koko filosofian tiedollinen keskiö

- subjektin itsetietoisuus tiedollisesti ensisijainen suhteessa tietoisuuteen subjektille ulkoisista kohteista, ”**objekteista**”
- 1600- ja 1700-lukujen **rationalistinen metafysiikka** (DESCARTES, SPINOZA, LEIBNIZ): pyrkii ajattelemaan todellisuuden metafyyssisenä systeeminä, jonka kiintopisteenä on tietoinen ja itsetietoinen subjekti
- **brittiläinen empirismi** (LOCKE, BERKELEY, HUME): kaikki tieto rakentuu viime kädessä kokemusdatasta, yksittäisistä ulkoisista ja sisäisistä vaikutelmista
- pelkkään järkeen perustuva metafyyssinen tieto todellisuudesta ei mahdollista: on vain empiiristä, kokemusperäistä tietoa

IMMANUEL KANT (1724–1804): empirismin haaste pakottaa ajattelemaan koko filosofisen / metafyyssisen tiedon luonteen uudelleen

- filosofian lähdettävä liikkeelle **kriittisestä filosofiasta**, joka tarkastelee meille mahdollisen tiedon rajoja ja reunaehtoja
- HUMEN **skeptinen** empirismi osoittaa, että perinteinen **dogmaattinen** metafysiikka, joka uskoo saavuttavansa tietoa todellisuuden perimmäisestä luonteesta pelkän käsitteellisen järkeilyn eli **spekulaation** avulla, on tiedollisesti kestämatön hanke
- *Puhtaan järjen kritiikki* (1781 / 1787), *Käytännöllisen järjen kritiikki* (1788), *Arvostelukyvyn kritiikki* (1790)

- toisin kuin empiristit olettivat, kaikki tietomme ei kuitenkaan ole kokemuksesta johdettua, **aposteriorista**
- meillä on **apriorista** tietoa kaiken mahdollisen kokemuksen kaikkein yleisimmistä, **transsendentaalisista** rakenteista ja muodoista
- näitä rakenteita ei kuitenkaan voida dogmaattisen metafysiikan tapaan ulottaa koskemaan meistä riippumatonta todellisuutta, ”**olioita sinänsä**”, jotka on välttämättä oletettava (**empiirinen realismi**) mutta joista meillä ei voi olla tietoa
- KANTIN **transsendentaalinen idealismi**: ne aprioriset rakenteet, joita filosofinen tieto koskee, rajoittuvat koskemaan todellisuutta sellaisena kuin se kokemuksessamme ilmenee jo ennalta strukturoituneena ja jäsentyneenä

KANTIN ”kopernikaaninen käänne”

- uuden ajan tiedettä hallitsee KOPERNIKUKSEN käänne
PTOLEMAIOKSEN maakeskisestä systeemistä aurinkokeskiseen
- uuden ajan filosofia taas kääntyy KANTIN myötä todellisuuden perimmäisen luonteen tarkastelusta todellisuuden ja ihmisen välisen suhteen puoleen

MICHEL FOUCAULT: KANTISTA alkaa uusi ihmiskeskeinen vaihe
länsimaisessa ajattelussa

- ihminen toisaalta transsendentaalisen tiedon subjekti, toisaalta uuden empiirisen ihmistieteen objekti

KANTIN jälkeiset **saksalaiset idealistit** (FICHTE, SCHELLING, HEGEL) pitävät lähtökohtanaan KANTIN idealismia ja kopernikaanista käännettä kohti subjektia

- hylkäävät kuitenkin kriittisen filosofian ajatuksen tiedon **äärellisyydestä**: järki pyrkii luonnostaan **absoluuttiseen** positioon eikä voi hyväksyä rajoja
 - KANTIN tiedon ulkopuolelle jäävät ”oliot sinänsä” vain järjen konstruktio, jonka järki itse asettaa ”ulkopuolekseen”
 - HEGELIN **absoluuttinen idealismi**: saavuttaessaan täydellisen itsetietoisuuden subjektiivisuus löytää itsensä koko todellisuuden absoluuttisena perustasona
 - todellisuuden läpeensä järjellinen ja käsitteellinen perusrakenne kartoitettavissa spekulatiivisella logiikalla

1800-luvulla erityisesti luonnontieteiden kehitys ja myös yhteiskunnalliset muutokset johtavat filosofiseen hyökkäykseen saksalaista idealismia ja koko klassista metafysiikan perinnettä vastaan

- **vasemmistohegeliläiset**, MARX: HEGELIN myötä klassinen filosofia tulee valmiiksi ja vaatii saada muuttua yhteiskunnalliseksi, vallankumoukselliseksi toiminnaksi
- **positivismi** (AUGUSTE COMTE): metafyyssisen järkeilyn aika korvautua ”**positiivisella**”, puhtaasti empiiriseen dataan ja sen säännönmukaisuuksiin perustuvalla tieteellä, joka pohjautuu **fysiikkaan** ja huipentuu **sosiologiaan**
- **uuskantilaiset**: KANTIN filosofian tulkinta **tieto-** ja **tieteenteoriana**

1800– ja 1900–lukujen taitteessa syntyvä **fenomenologia** vastareaktio koko 1800-luvun filosofialle, yritys pelastaa filosofian tiedollinen autonomia suhteessa luonnontieteisiin

- EDMUND HUSSERL (1858–1938): tausta matematiikassa, opiskelee filosofiaa aristoteelisen ja uusskolastisen filosofi FRANZ BRENTANON johdolla
- läpimurtoteos *Logische Untersuchungen* (Loogisia tutkimuksia, 1900–1901): lähtökohtana logiikan **naturalistisen** ja **psykologistisen** tulkinnan vastustaminen
- logiikan lakien tulkitseminen psykologisina ajattelun lakeina perustuu sekaannukseen olennaisesti eri ilmiötasojen välillä

- on tarkasteltava loogisia periaatteita ja käsitteitä **fenomenologisesti**, sellaisina kuin niitä ajattelussa tarkoitamme ja sellaisina kuin ne ilmiöinä näyttäytyvät tietoisuudelle: ei empiirisinä ilmiöinä vaan ideaalisina, apriorisina, yleispätevinä
- toisin kuin KANT ajatteli, ilmiötodellisuus ei rajaudu empiiriseen, aistimelliseen kokemukseen, vaan meille on kokemuksessa annettuna myös esim. matemaattis-loogisia ideaalisia kohteita
- ilmiöt ovat meille tosia / todellisia silloin kun ne näyttäytyvät ja ovat meille suorassa intuitiossa läsnä sellaisina kuin niitä tarkoitetaan

- HUSSERL: filosofialla on perustava ja empiirisistä tieteistä riippumaton rooli juuri **transsendentaalisena fenomenologiana**, joka tarkastelee ilmiötodellisuuden yleisimpiä mielekkyysrakenteita: sitä miten todellisuus rakentuu / **konstituoituu** merkityksellisesti, mielekkäästi todelliseksi tietoisuudelle
- DESCARTES ja KANT modernin transsendentaalifilosofian suurina suunnannäyttäjinä
- KANTIN **transsendentaalinen idealismi** ei vielä riittävään perustavaa: jättää tilan ilmiötodellisuuden ulkopuolisille ”olioille sinänsä”, ei tavoita todellisuuden pohjimmiltaan subjektiivista rakentumista

- suurimmaksi uhkaksi filosofialle transsendentaalisena fenomenologiana muodostuu **naturalismi**: luonnontieteellisen ajattelun filosofinen muoto, joka näkee empiirisen havaintotiedon perustavimpana tietona todellisuudesta
- *Fenomenologian idea* (1905), *Ideoita puhtaasta fenomenologiasta ja fenomenologisesta filosofiasta* (1913): fenomenologiset **reduktiot** tapoina siirtyä ”luonnollisesta”, naturalistisesta asenteesta filosofiseen, fenomenologiseen tarkastelutapaan
- *Eurooppalaisten tieteiden kriisi ja transsendentaalinen fenomenologia* (1936): luonnontieteellisen ja naturalistisen ajattelun kasvava hegemonia johtaa länsimaat kulttuuriseen kriisiin tieteiden etääntyessä lähtökohdistaan mielekkäässä ja kokemuksellisessa **elämismaailmassa**

- samassa yhteydessä syntyy mm. HUSSERLIN kuuluisa käsikirjoitus, joka esittää, että fenomenologisesti tarkasteltuna ilmiönä **maa ei liiku**
 - maan pinta muodostaa alkuperäisen fenomenologisen liikkumattoman koordinaatiston, johon kaikki koettu liike viime kädessä suhteutuu
- kopernikaaninen oppi maasta avaruudessa liikkuvana kappaleena on mahdollinen vain tämän edeltävän fenomenologisen, kokemuksellisen maakäsityksen pohjalta
- vrt. JUHA HIMANKA: *Se ei sittenkään pyöri: johdatus mannermaiseen filosofiaan* (2002)

HUSSERL monessa mielessä viimeinen suuri saksalainen idealisti

- HUSSERLIN fenomenologiset perilliset etupäässä hylkäävät hänen idealisminsa, transsendentaalifilosofiansa ja käsityksensä reduktion luonteesta
- tietoisuuden / ajattelun / kokemuksen historiallisuuden, tilanne-, kulttuuri- ja kielisidonnaisuuden ja kehollisuuden korostaminen

MARTIN HEIDEGGER (1889–1976): HUSSERLIN merkittävin oppilas

- ymmärtää fenomenologian ennen muuta paluuna PLATONIN ja ARISTOTELEEN **ontologiaan**, tieteeseen ”**olevasta olevana**”, jolle **oleminen** / todellisuus on pohjimmiltaan mielekästä läsnäoloa (ajattelulle)
- fenomenologia perusluonteeltaan **hermeneuttista**: tietystä historiallisesta tilanteesta käsin tapahtuvaa ja sen kieleen ja käsitteistöön sidonnaista mielekkään todellisuuden tulkitsevaa käsitteellistämistä, sanoiksi pukemista
- fenomenologinen näkeminen tapahtuu aina historialliselta perinteeltä perittyjen ajattelutapojen ja käsitteiden valossa: ajattelun ja käsitteiden historia otettava aina filosofiassa huomioon

Oleminen ja aika (1927): HEIDEGGERIN keskeneräinen yritys osoittaa että ”**olemisen mieli**”, todellisuuden perustavin mielekkyydsrakenne, on luonteeltaan ajallinen

- ihmisen tai **täälläolon** (*Dasein*) olemisen perusrakenteena **ajallisuus**, suuntautuminen tulevaisuuteen ja sidonnaisuus historialliseen perinteeseen
- ajallisuus mahdollistaa täälläolon **olemisymmärryksen**, kokemuksen todellisuuden tilanne- ja kontekstisidonnaisesta ja historiallisesti muuttuvasta mielekkyydestä

HEIDEGGERIN myöhempi ajattelu keskittyy ”**olemisen historiaan**”, todellisuuden historiallisesti muuttuviin tapoihin näyttäytyä ajattelulle ja filosofialle mielekkäänä

- ylihistoriallista, universaalisti pätevää ajattelua ei ole: ajattelu aina sidoksissa omaan historialliseen tilanteeseensa
- myös moderni luonnontiede sidoksissa 1600-luvulla syntyvään **galileolaiseen** matemaattiseen malliin todellisuudesta
- moderni luonnontiede perusolemukseltaan **teknistä**: lähtökohtana ajatus luonnon kvantitatiivisesta laskettavuudesta, ennakoitavuudesta ja hallittavuudesta (FRANCIS BACON: tieto on valtaa)
- modernin aikakauden huipentumana länsimaisen ihmisen tekninen, läpeensä välineellinen suhde todellisuuteen laskettavissa olevana raaka-ainevarantona

HUSSERLIN fenomenologia ja HEIDEGGERIN hermeneutiikka yhdessä FRIEDRICH NIETZSCHEN filosofian ja FERDINAND DE SAUSSUREN **strukturaalikielitieteen** kanssa lähtökohtana mannermaisien filosofian päävirtauksille 1900-luvun lopulla

- **filosofinen hermeneutiikka** (HANS-GEORG GADAMER, GIANNI VATTIMO), **jälkistrukturalismi** (MICHEL FOUCAULT, GILLES DELEUZE, JACQUES DERRIDA, JEAN-FRANÇOIS LYOTARD, LUCE IRIGARAY, JUDITH BUTLER) jne.
- korostavat ajattelun sidonnaisuutta muuttuviin historiallisiin ja kulttuurisiin konteksteihin, kielijärjestelmiin ja käsitteistöihin, diskursseihin
- FOUCAULT: korostaa erityisesti modernien ihmistieteiden ja niiden diskurssien sidonnaisuutta uusiin **tiedonintresseihin** ja ihmisen hallinnan tekniikoihin

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
hermeneuttinen ja jälkistrukturalistinen ”postmoderni” filosofia
nähty yleisesti relativistisena ja tiedevastaisena

- JEAN-FRANÇOIS LYOTARD (*Tieto postmodernissa yhteiskunnassa*, 1979):
tieteellinen tieto pirstoutuu jälkimodernissa tilanteessa paikallisiin,
yhteismitattomiin diskursseihin, tieteen suuret metakertomukset
menettävät uskottavuutensa
 - ”tiedesodat” 1990-luvulla
- jupakka fyysikko ALAN SOKALIN *Social Text* -lehdessä julkaisemasta
puppuartikkelista 1996
 - ALAN SOKAL, JEAN BRICMONT (*Impostures intellectuelles*, 1997):
syyttää postmoderneja intellektuelleja matematiikan ja
luonnontieteiden käsitteiden pseudotieteellisestä hyödyntämisestä

erityisesti mannermaisessa filosofiassa virinnyt 1980-luvulta
alkaen laajempi fenomenologian, hermeneutiikan,
(jälki)strukturalismin ja laajemmin KANTIN jälkeisen
”antirealismin” vastainen uusmaterialistinen ja uusrealistinen
suuntaus

- MAURIZIO FERRARIS (s. 1956), MARKUS GABRIEL (s. 1980):
uusrealismi

ALAIN BADIOU (s. 1937): matemaattisen joukko-opin varaan rakentuva **materialistinen** ontologia

- *L'être et l'événement* (Oleminen ja tapahtuma, 1988), *Manifesti filosofian puolesta* (1989): hahmottaa puhtaan materialistisen ontologian, jossa todellisuus sinänsä puhtaan materiaalista, ”epäkonsistenttia”
moneutta
- puhdas moneus sinänsä ”ei-mitään”, vailla ajateltavaa rakennetta: ei tarkasteltavissa fenomenologisesti
- **ontologia** ei voi pohjautua fenomenologiaan vaan ainoastaan **matematiikkaan**, etenkin moderniin joukko-oppiin, joka yksin kykenee käsittelemään moneutta ja ykseyttä puhtaan formaalilla tavalla, riippumatta luonnollisesta kielestä

- pyrkii osoittamaan, että ZERMELON-FRAENKELIN aksiomatisoitu joukko-oppi voidaan tulkita ontologiana
- BADIOUN ontologiassa totuudet ovat aina konstruoituja, tiettyjä tapoja jäsentää todellisuuden jäsentymätön perimmäinen moneus
- totuudet eivät kuitenkaan sidottuja aikaansa vaan ovat periaatteessa päättymättömiä jäsennysprosesseja
- BADIOUN tavoitteena tehdä pesäero postmoderniin relativismiin ja kieli- ja diskurssikeskeisyyteen

QUENTIN MEILLASSOUX (s. 1967): ranskalaisen filosofian uusimpia tulokkaita

- taustalla BADIOUN matemaattinen ontologia ja materialismi
- tärkeimpänä ilmestyneenä teoksena *Äärellisyyden jälkeen: tutkielma kontingenssin välttämättömyydestä* (2006)
- esittelee **spekulatiiviseksi materialismiksi** kutsumansa position
 - lähtökohtana **spekulatiivisena realismina** tunnetulle angloamerikkalaiselle suuntaukselle: GRAHAM HARMAN, RAY BRASSIER, IAIN HAMILTON GRANT

MEILLASSOUX: KANTISTA alkaen filosofia keskittynyt ajattelun / tietoisuuden / kokemuksen / kielen ja todellisuuden väliseen **korrelaatioon**, rakenneyhteyteen

- **korrelationismi**: kantilainen teesi, jonka mukaan tämä korrelaatio on filosofiassa ohittamaton ja ylittämätön
 - korrelationismin mukaan todellisuus ei ajateltavissa erillään ajattelusta eikä ajattelu erillään todellisuudesta
- korrelationismia edustavat ennen kaikkea mannermaisen filosofian antirealistiset suuntaukset mutta myös **analyttisen filosofian** ”**kielellinen käänne**” ja **wittgensteinilainen kielifilosofia**

myöhäismoderni filosofia luopunut KANTIA edeltäneiden esikriittisten ajattelijoiden pyrkimyksestä tavoittaa filosofian keinoin absoluuttinen todellisuus, ”suuri ulkopuoli”

- KANTIN kopernikaaninen kumous ollut todellisuudessa ”ptolemaiolainen vastavallankumous”: luonnontieteen kääntyessä kohti suurta ulkopuolta on filosofia kääntynyt sisäänpäin, ajatteluun, kieleen ja ihmiseen
- KANTIN jälkeinen filosofinen moderni on enenevässä määrin kääntänyt selkänsä 1600-luvun matemaattiselle ja luonnontieteelliselle modernille

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
korrelationismin yhtenä perusongelmana ”**ylimuistoisuuden**”
(ransk. *ancestralité*) ongelma: miten tulkita luonnontieteen, esim.
kosmologian ja geologian väitteet koskien aikaa ennen
ihmiskunnan ja tietoisien elämän syntyä?

- korrelationismi ei kykene hyväksymään näitä väitteitä kirjaimellisesti, sillä tämä merkitsisi korrelaatiosta erillisen todellisuuden ajattelemista
- tulkitsee tieteen ”ylimuistiset” väitteet metaforisina ja johdannaisina väitteinä, joiden lähtökohtana ja taustana on fenomenologinen, mielekäs kokemus
- karrikoituna esimerkkinä ongelmasta HUSSERLIN näkemys maan lähtökohtaisesta fenomenologisesta liikkumattomuudesta

RAY BRASSIER (*Nihil Unbound: Enlightenment and Extinction*, 2007): sama ongelma voidaan ulottaa koskemaan ihmiskunnan ja elämän mahdollista sukupuuttoa ja loppua koskevia väitteitä

- miten ajatella todellisuutta, maailmaa, luontoa ilman ihmistä, älyllistä elämää, elämää, kokemusta?

MEILLASSOUX: korrelationismi hylkää filosofisen spekulaaation, pyrkimyksen perimmäiseen tietoon todellisuudesta pelkän järkeilyn keinoin

- luopuu asteittain **absoluuttisuuden** käsitteestä, absoluuttisen / perimmäisen / ehdottoman filosofisen näkökulman mahdollisuudesta
- ”heikko” **korrelationismi** (KANT): absoluuttista, perimmäistä todellisuutta (”oliot sinänsä”) ei voida sisällöllisesti tietää tai kokea, mutta sitä voidaan ajatella mielekkäänä käsitteenä
- **absoluuttinen idealismi** (saksalainen idealismi, NIETZSCHE, HENRI BERGSON, GILLES DELEUZE, HUSSERL?): ajattelun ja olemisen välinen korrelaatio itse (henki, itsetietoisuus, valtaantahto, elämä tms.) on todellisuuden absoluuttinen perustaso, ”oliot sinänsä” tyhjä abstraktio

”vahva” **korrelationismi** (LUDWIG WITTGENSTEIN, HEIDEGGER): emme voi edes ajatella mitään absoluuttista tasoa, ”olioita sinänsä”, koska ajattelumme on äärellistä

- kaikki, mitä voidaan ajatella, on **faktista**, tosiasiallista, tosiasiassa ajattelulle annettua mutta vailla absoluuttisen välttämätöntä perustetta
- edes ajattelu ja korrelaatio, se tosiasia että todellisuus on mielekkäästi annettu ajattelulle, ei absoluuttinen välttämättömyys vaan radikaali **fakta**
- ajattelu ei ajattele itseään absoluuttisena vaan **kuolevaisena** ja **äärellisenä**: silti kuolema itse, ajattelun poissaolo, ei ole ajateltavissa
 - WITTGENSTEIN: kuolema maailmani rajana
 - HEIDEGGER: täälläolon **oleminen kohti kuolemaa** eksistentiaalisena suhteena ”**mahdottomuuden mahdollisuuteen**”

riisumalla järjen pyrkimyksestä absoluuttiseen positioon vahva korrelationismi tekee tilaa irrationaaliselle, mystiselle pyhyydelle, jumalallisuudelle

- WITTGENSTEININ ja HEIDEGGERIN **fideismi** jättää tilaa uskonnolliselle uskolle ja uskonnolliselle absoluutille, kunhan se ei esiinny rationaalisena tai tiedollisena
- MEILLASSOUX: tämä tekee vahvasta korrelationismista ja myöhäismodernista ajattelusta uudella tavalla alttiin uskonnolliselle **fanatismille**

MEILLASSOUX: vahvassa korrelationismissa sisäinen ristiriita, joka johtaa sen lopulta **spekulatiiviseen materialismiin**

- väittäessään, että edes ajattelun ja todellisuuden korrelaatio ei ole annettu absoluuttisen välttämättömänä, vaan äärellisenä ja kuolevaisena, vahva korrelationismi itse asiassa esittää **spekulatiivisen** väitteen todellisuuden perimmäisestä luonteesta
- kaikki, myös korrelaatio, on ei-välttämätöntä, **kontingenttia**: todellisuus ajateltavissa myös ilman ajattelua ja korrelaatiota (materialismi)
- **faktisuuden** periaate, jonka mukaan mikään ei ole äärellisessä ajattelussa ajateltavissa absoluuttisesti välttämättömänä ja perusteltuna, on itse asiassa spekulatiivinen ja absoluuttinen periaate

kontingenssin periaate: on absoluuttisen välttämätöntä, ettei mikään asia ole välttämätön vaan kaikki, mitä on, on kontingenttia

- kaiken kontingenssi ei itse voi olla kontingenttia, sillä tämä johtaisi ristiriitaan: sen täytyy olla välttämätöntä
- kaikki on absoluuttisesti kontingenttia ja on mahdotonta, että mikään olisi välttämätöntä
- tämä on lopulta ainoa loogisesti ristiriidaton vaihtoehto HEGELIN (ja HUSSERLIN) absoluuttiselle idealismille, jonka mukaan subjektiivisuus on absoluuttisen välttämätön perustaso
- korrelationismin radikaali **äärellisyysfilosofia**, absoluuttisesta positioista luopuminen, ei lopulta loogisesti koherentti vaihtoehto

faktuaalisuuden (*factualité*) periaate: kaikki totuudet ovat vain **faktoja**, tosiasioita, eivät välttämättömiä – paitsi se, *että* näin on

- on välttämätöntä, että kaikki yksittäiset totuudet ovat kontingentteja faktoja
 - **perusteettomuuden** (*irraison*) periaate: millään ei ole syytä olla sellainen kuin on tai pysyä sellaisena, kaikki voi välttämättä olla toisin kuin on
- LEIBNIZIN **perusteen periaate** (kaikki, mikä on, on välttämättä niin kuin se on) on absoluuttisen epätosi

tästä seuraa myös uudenlainen vastaus HUMEN induktion ongelmaan: onko rationaalisesti oikeutettua olettaa, että tähän asti pätenneet luonnonlait, säännönmukaiset syy–seuraus-yhteydet, säilyvät jatkossakin vakioina?

- MEILLASSOUX: kontingenssin periaatteen valossa ei ole

- MEILLASSOUX: syy uskoa luonnonlakien vakioisuuteen on tilastollinen ja perustuu **probabilistiseen** eli todennäköisyysajatteluun
- todennäköisyyksien arvioiminen edellyttää, että kaikki mahdolliset havainnot muodostavat yhden numeroituvan kokonaisuuden (vrt. nopan heitto): tällöin vakiona toistuva havainto jonkin luonnonlain paikkansapitävyydestä ”vahvistaa” lakia, tekee siitä todennäköisemmän

ZERMELON-FRAENKELIN aksioomien mukaan kaikkien joukkojen joukkoa ei voi olla: kaikkia mahdollisia havaintoja/tapauksia ei ole mielekästä ajatella yhtenä kokonaisuutena, ei edes äärettömänä sellaisena

- tällöin todennäköisyyksistä puhuminen ei koko todellisuuden tasolla ole mielekästä
 - todennäköisyysperustelun puuttuessa ei ole rationaalista syytä päätellä, että koska jokin luonnonlaki on tähän saakka pitänyt paikkansa, se tekisi niin jatkossakin
 - mikä tuleva tapahtuma tahansa on rationaalisesti mahdollinen, kunhan siihen ei sisälly loogista ristiriitaa

matematiikan ja matemaattisen joukko-opin absolutisointi:
kaikki, mikä on ajateltavissa ja esitettävissä matemaattisesti, on
absoluuttisessa mielessä mahdollista (ei pelkästään ajateltavissa)

- matematiikka keinona ajatella todellisuuden ajattelusta riippumatonta
formaalista rakennetta
- matematiikka kykenee siihen mihin korrelationismi ja fenomenologia
ei: ajattelemaan todellisuutta ilman ajattelua
 - MEILLASSOUX'n mukaan tämä matematiikan absoluuttinen
ontologinen rooli on johdettavissa absoluuttisen kontingenssin
periaatteesta
 - tätä todistusta hän ei kuitenkaan ole vielä toistaiseksi esittänyt

MEILLASSOUX'n spekulatiivisen materialismin tavoitteena irrottaa filosofia siitä ”**korrelationistisesta kehästä**”, ihmis-, tietoisuus-, kieli- ja merkityskeskeisyydestä, johon se on KANTIN jälkeen ajautunut

- filosofian ja modernin luonnontieteen välisen kuilun kurominen umpeen
- todellisuuden matemaattinen mallintaminen keinona ajatella ”suurta ulkopuolta”, todellisuutta ilman ihmistä, ajattelua, merkitystä, kokemusta
- juuri tämä todellisuuden matematisointi on modernin todellinen kutsumus, todellinen ”kopernikaaninen kumous”
 - filosofia vieraantunut matematiikasta KANTISTA alkaen

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
huomattava, että Meillassoux'n positio ei silti ole **positivistinen**,
naturalistinen tai **skientistinen**

- tavoitteena päinvastoin osoittaa, että empiirisen luonnontieteen tuntemat säännönmukaisuudet, luonnonlait, eivät voi sitoa järkeämme
- esikantilaisen rationalistisen metafysiikan rehabilitointi: puhdas spekulatiivinen järkeily voi tavoittaa todellisuuden absoluuttisen, perimmäisen olemuksen
 - ”**toivo mahdotonta**”: mahdollisuuksien avaruus ei rajoitu luonnonlakeihin, meillä on rationaalinen oikeutus toivoa ihmeitä
- spekulatiivisen materialismin perusmotivaatio eettinen: radikaalia **valistusfilosofiaa**

yhteenvedona voidaan todeta, että modernissa ajassa elää neljä keskeistä tapaa ymmärtää filosofian suhde luonnontieteeseen (KANTIN erottelua soveltaen)

1. **dogmaattinen filosofia** (1600- ja 1700-lukujen **rationalistinen metafysiikka, absoluuttinen idealismi**): uskoo järkiperäisen metafysiikan mahdollisuuteen päästä käsiksi todellisuuden perimmäiseen olemukseen
2. **skeptinen filosofia** (HUME, **empirismi, positivismi, naturalismi**): empiirinen luonnontiede perustavana tapana saada tietoa todellisuudesta / luonnosta, filosofia palvelee sitä loogisena analyysinä ja tieteenteorianana
3. **kriittinen filosofia** (KANT, **uuskantilaisuus, fenomenologia, hermeneutiikka, jälkistrukturalismi**): filosofia rajautuu tarkastelemaan ajattelun / tietoisuuden / kielen suhdetta todellisuuteen, joka on myös tieteen lähtökohtana ajattelun aktiviteettina
4. **spekulatiivinen filosofia** (MEILLASSOUX ym.): palaa tietyssä mielessä dogmaattiseen positioon, mutta ainoana metafyyksisenä absoluuttina on nyt kaiken **kontingenssi**